

ВІСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації

на тему:

«Особливості архітектури мечетей Лівії (VII ст. – поч. ХХ ст.)»,
здобувача ступеня доктора філософії

Мохаммеда СУЛАЙМАНА

з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Актуальність теми дисертаційного дослідження Мохаммеда Сулаймана пов’язано з тим, що збереження ісламської спадщини в Лівії стикається з рядом проблем: військова ситуація негативно позначилась як на економічному потенціалі країни в цілому, так і на збереженні і реставрації історичних мечетей зокрема, враховуючи небезпеку доступу до обстежень мечетей на певних територіях, потребу в спеціалізованих реставраційних і науково-дослідних організаціях з досвідом проведення таких робіт і необхідність розробки комплексних програм виявлення та збереження об’єктів ісламської спадщини в Лівії.

Автор поставив перед собою завдання визначити архітектурну періодизацію мечетей Лівії відповідно до історичної періодизації, аби аргументувати зміни в архітектурі мечетей та поширення певного типу мечетей; визначити регіональні типи мечетей Лівії, які сформувались в різних природно-кліматичних умовах, і їх ознаки; провести комплексне дослідження мечетей Лівії від укрупненого містобудівного рівня до рівня елементу чи деталі; розробити методику дослідження мечетей Лівії; надати рекомендації щодо збереження історичних мечетей Лівії і проектування нових мечетей в національних традиціях; аргументувати спільне і відмінне між архітектурою мечетей Лівії і інших країн.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тема дослідження безпосередньо пов’язана з такими визнаними документами, як Венеційська хартія 1964 року, Паризька конвенція про захист всесвітньої і природної спадщини 1972 року, Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1975 року, Гранадська конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи 1985 року, Вашингтонська міжнародна хартія з охорони історичних міст 1987 року, Африканська культурна хартія 1990 року, Конвенція про охорону і заохочення форм культурного самовираження 2005 року, Міжнародна конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини 2006 року.

Наукова новизна одержаних результатів.

Вперше:

- аргументовано архітектурну періодизацію мечетей Лівії відповідно до історичної періодизації для доказової бази змін в архітектурі мечетей та поширення певного типу мечетей;
- визначено регіональні типи мечетей Лівії і їх ознаки;
- аргументовано спільне і відмінне між архітектурою мечетей Лівії і інших країн.

Удосконалено:

- розроблено методику дослідження мечетей Лівії;
- проведено комплексне дослідження мечетей Лівії від укрупненого містобудівного рівня до рівня елементу чи деталі;

Отримало подальший розвиток:

- надано рекомендації щодо збереження історичних мечетей Лівії і проєктування нових мечетей в національних традиціях.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Дисертація містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених досліджень, які мають істотне значення для галузі знань 19 – Архітектура та будівництво.

Дослідження має теоретичне і практичне значення.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані:

- в релігійних інституціях – для поглиблення освіти релігійних діячів з метою усвідомлення національних і регіональних ознак ісламської культурної спадщини і відповідних пам'яткоохоронних і реставраційних заходів, без спотворення автентичного вигляду мечетей;
- у пам'яткоохоронних і реставраційних інституціях – як теоретична і доказова база для розробки комплексних програм охорони і реставрації мечетей Лівії і їх внесення до місцевих і світових пам'яткоохоронних баз;
- у наукових установах – для поглиблення і корегування свідчень про лівійську спадщину часів ісламу;
- в новому будівництві – з метою будівництва нових мечетей з урахуванням національних ісламських форм Лівії;
- в учебному процесі – для підготовки реставраторів, архітекторів, істориків, культурологів, мистецтвознавців і будівельників, діяльність яких пов'язана з ісламською архітектурою Лівії.

Використання результатів роботи.

Результати досліджень, які викладені в дисертації, були представлені на 2 наукових конференціях, з них 2 – міжнародні, – загальноукраїнські.

Результати дисертації були опубліковані в 2 наукових працях: 2 в іноземних фахових виданнях, які входять до науково метричної бази, з них одна у співавторстві, 2 тези наукових доповідей, одна у співавторстві.

Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі є самостійною науковою працею, у якій висвітлено власні ідеї та розробки автора, що дали змогу вирішити поставлені завдання.

Робота містить теоретичні та практичні положення та висновки, сукупність яких є значним внеском в дослідження, збереження і реставрацію історичних мечетей Лівії. Всі результати отримані автором особисто в процесі проведення натурних обстежень і ознайомлення з джерельною базою.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі Основ архітектури та архітектурного проектування Київського Національного університету будівництва і архітектури, науковий керівник – доктор архітектури, професор, ностирифікований доктор хабілітований Івашко Ю.В.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на plagiat, зроблено висновок, що дисертаційна робота Мохаммеда Сулаймана є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів plagiatу та запозичень.

Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

Результати дисертації були опубліковані в 2 наукових працях: 2 в іноземних фахових виданнях, які входять до наукометричної бази, з них одна у співавторстві, 2 тези наукових доповідей, одна у співавторстві.

**Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації
Статті у наукових фахових виданнях України та наукових
періодичних виданнях інших держав**

1. **Mohammed Sulayman.** Formation of Regional Features of Libyan Mosques under the Influence of External and Internal Factors , «Wiadomości Konserwatorskie – Journal of heritage conservation», № 74, 2023, pp. 51-59.

2. O. Kozakova, I.L. Kravchenko, M. Sulayman, D. Kuśnierz-Krupa, S. Wang, M. Abdulgani Mustafa, M. Lisińska-Kuśnierz, L. Bednarz, M. Budziakowski, The Role of Photographic Documentation in the Process of Conservation of Destroyed Architectural Monuments and Centres of Historic Cities. «International journal of conservation science», № 15, 2024, pp.3-16.

Особистий внесок здобувача: опрацювання існуючої джерельної бази і виявлення недосліджених питань.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Мохаммед Сулайман, Івашко Ю.В., Мечеті та їх роль у структурі лівійського міста, Матеріали IV Міжнародної науково-практичної

конференції «Філософія науки, техніки та архітектури в гуманістичному вимірі», Київ національний університет будівництва та архітектури, 10-11 листопада 2023. С.54-57.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. **Мохаммед Сулайман**, Мечеті Лівії як основа культурної спадщини, Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Філософія науки, техніки та архітектури в гуманістичному вимірі», Київ національний університет будівництва та архітектури, 12-13 листопада 2021. С.59-61.

Особистий внесок здобувача: текстова частина, яка стосується мечетей Лівії.

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Мохаммеда Сулаймана «Особливості архітектури мечетей Лівії (VII ст. – поч. ХХ ст.)», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженному постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми КНУБА зі спеціальності 191 – Архітектура та містобудування.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

1. Дисертаційну роботу Мохаммеда Сулаймана «Особливості архітектури мечетей Лівії (VII ст. – поч. ХХ ст.)» подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 191 – Архітектура та містобудування, до захисту.

2. Головою спеціалізованої вченої ради призначити:

– доктора архітектури, професора Слєпцова Олега Семеновича, завідувача кафедри основ архітектури та архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури;.

Рецензентами призначити:

– доктора архітектури, професора Товбича Валерія Васильовича, завідувача кафедри Інформаційних технологій в архітектурі Київського національного університету будівництва і архітектури;

– кандидата архітектури, доцента Хараборську Юлію Олександрівну, доцента кафедри теорії архітектури Київського національного університету будівництва і архітектури.

Опонентами призначити:

- доктора архітектури Крупу Міхала, професора кафедри формування житлового середовища Krakівської політехніки ім. Т.Косцюшко (Польща);

- кандидата архітектури, доцента Гнатюк Лілію Романівну, доцента кафедри комп'ютерних технологій дизайну і графіки Національного авіаційного університету.

Рішення прийнято одноголосно (за –13, проти – немає, утримались – немає).

Головуючий розширеного засідання кафедри
доктор архітектури, професор, завідувач
кафедри основ архітектури
та архітектурного проектування КНУБА

О.С.Слєпцов

Секретар розширеного засідання кафедри
кандидат архітектури, доцент
кафедри основ архітектури та архітектурного
проектування КНУБА

Т.М.Ладан

Підписи О.С. Слєпцова і Т.М.Ладан
засвідчую
Секретар вченої ради КНУБА

М.О. Клименко